

Nr 17

Utlåtande i anledning av väckt motion om utredning rörande ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet.

I en inom andra kammaren under nr 536 väckt, till bankoutskottet hänvisad motion har herr *Haglund m. fl.* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning i syfte att klarlägga ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet.

Beträffande motiveringen för detta yrkande hänvisas till motionen.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande från kommerskollegium, som vid sitt utlåtande fogat yttranden från *handelskamrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö* och *Gävle* ävensom från *Kooperativa förbundet* och *Sveriges industriförbund*. Därjämte har utskottet berett tillfälle för *Landsorganisationen* och *Svenska arbetsgivareföreningen* att avge yttrande i ärendet.

Kommerskollegium har i likhet med de i ärendet hörda *handelskamrarna* ävensom *Sveriges industriförbund* och *Svenska arbetsgivareföreningen* avstyrkt motionen. Kollegium anför följande.

Motionärerna ha hemställt om en utredning angående ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet. Syftet med en sådan utredning har i motionen icke angivits närmare än att utredningen skulle bereda medborgarna ökad insyn i näringslivet. I anslutning härtill vill kollegium allmänt uttala att det synes angeläget att man från det allmännas sida ägnar uppmärksamhet åt den pågående koncentrationen av företagarverksamheten inom landet. Visserligen måste en sådan utveckling anses vara fördelaktig ur den synpunkten att den skapar ökade möjligheter till rationalisering av produktion och distribution, konsumenterna till gagn, men erfarenheten visar att den också kan leda till förhållanden, vilka för samhället framstå såsom betänkliga. Det må erinras om att statsmakterna genom särskild lagstiftning och särskilt tillskapade myndigheter redan ha vissa möjligheter att ingripa mot de ur samhällets synvinkel ej önskvärda företeelserna. Kollegium avser härmed närmast 1953 års konkurrensbegränsningslag samt pris- och kartellnämnden, näringsfrihetsombudsmannen och näringsfrihetsrådet. Nämnden kan genom undersökningar och utredningar kartlägga förhållandena på t. ex. prisbildningens område inom olika branscher, och ombudsmannen kan genom att draga saken inför rådet få prövat, huruvida ett visst företag eller grupper av företag på ett ur allmän synpunkt otillbörligt sätt missbrukar sin ställning.

För att härefter närmare anknyta till motionen må erinras om att såväl

aktiebolagslagen som lagen om ekonomiska föreningar möjliggöra för den enskilde att få en viss inblick i ägandeförhållandena inom näringslivet. Härvid bör framför allt aktiebolagslagens föreskrifter om detaljredovisning av aktier i andra bolag uppmärksammas. Företagens årsredovisningar ge en tämligen god bild av koncern- och liknande förhållanden. Såsom handelskammaren i Gävle framhållit kunna också upplysningar i dessa frågor vad beträffar större företag inhämtas i årligen utkommande uppslagsverk och genom de analyser av bokslut som brukas lämnas i dagspressen och facktidsskrifter.

Maktkoncentrationen påverkas emellertid icke endast av ägandeförhållandena utan av en mångfald andra omständigheter. Motionärerna ha bl. a. påpekat, att det förekommer att en och samma person har styrelseuppdrag i ett flertal bolag och ha häri sett en tendens till sådan koncentration. Detta behöver emellertid icke med nödvändighet vara fallet. Förening hos en person av flera styrelseuppdrag kan ha sin förklaring exempelvis i en önskan från bolagens sida att tillgodogöra sig vederbörandes speciella erfarenheter eller däri att kretsen av personer skickade för uppdragen är starkt begränsad. Kollegium vill — utan att ingå på de olägenheter som kunna vara förknippade med sammanförande hos en person av många styrelseuppdrag — med det nu sagda endast framhålla, att en klarläggande utredning om maktkoncentrationen förutsätter ytterst vanskliga ståndpunktstaganden och bedömanden. Svårigheterna i samband med en utredning berörande hela det enskilda näringslivet måste bli mycket stora med hänsyn till den mångfald skiftande faktorer som spela in när det gäller koncentrationsförhållandena. Det torde ej kunna förväntas att resultatet härav skall kunna giva en fullständig bild av de verkliga förhållandena. Det må även erinras om att dessa icke äro bestående utan ständigt ändras i större eller mindre utsträckning. I de särskilda fall där det skulle kunna vara påkallat att det allmänna får ingående upplysningar om ett företags förhållanden, torde det vara möjligt för Kungl. Maj:t att föranstalta om erforderliga undersökningar av hithörande frågor, exempelvis genom lämpligt ordinarie statligt organ.

Handelskammaren i Gävle har bl. a. framhållit följande.

Ett incitament till motioner har uppenbarligen bl. a. varit de meddelanden, som på sistone förekommit i pressen och där livligt kommenterats. Handelskammaren finner det naturligt att när en gammal industri lägges ned, såsom nu skett bl. a. i Gävle, den spontana reaktionen blir medkänsla med dem, som härigenom hotas av arbetslöshet. Ingen ansvarskännande företagsledning kan dock av hänsyn till de anställda under någon längre tid fortsätta med driften av en rörelse, som äger otillräckliga resurser för att genomföra den rationalisering och anpassning av produktionen, som kräves för att företaget skall kunna hävda sig i den skärpta konkurrensen. En viss omställning av det svenska näringslivet och produktionsapparaten blir f. ö. en ofrånkomlig följd av Sveriges inträde i sjustatsblocket. Driftsnedläggelser inom vissa industrier måste därför enligt handelskammarens uppfattning accepteras, varvid givetvis förutsättes att avvecklingen sker med hänsynstagande till de anställda och de rekommendationer härvidlag som lämnas av arbetsmarknadsstyrelsen och industriens produktionsråd.

När motionärerna föreslår en undersökning om hur stort inflytande sam-

hället och de anställda haft vid de aktuella fabriksnedläggelserna, ligger det nära till hands att förmoda, att de anser att statliga ingripanden skulle kunna ha förhindrat den uppkomna situationen. Handelskammaren vill som sin bestämda uppfattning deklarerera, att det skulle vara synnerligen olyckligt om statsmakterna genom stödåtgärder sökte hålla vid liv företag, som icke visat sig konkurrenskraftiga eller som på grund av långvarig kris till följd av internationell strukturrationalisering (textil) måste nedläggas. Detta vore endast att fördröja en ofrånkomlig produktionsanpassning.

Kammaren vill för övrigt i sammanhanget framhålla, att de kapitalinsatser, som göres inom industriföretagen, mera sällan kan återvinnas vid en avveckling av rörelsen. Det är därför naturligt, att företagsledningen i det längsta söker undvika en så radikal åtgärd som ett nedläggande av rörelsen eller överflyttande av driften till annan ort innebär. De statligt dirigerade företagen synes icke i motsvarande grad ha att taga hänsyn till yrkeskunnig personal och gjorda investeringar. Kammaren har sålunda på nära håll haft tillfälle att bevittna hurusom Tobaksmonopolet med kort varsel lämnade Gävle, en stad med 200-åriga anor inom tobaksbranschen. När monopolets överförande av cigarreigarrett-tillverkningen till Malmö ägde rum, var för övrigt konjunkturläget ur sysselsättningsynpunkt väsentligt sämre än nu vid nedläggandet av textilfabriken i Strömsbro.

Sveriges industriförbund anser, att det icke kan förnekas att såväl äganderätten till produktionsmedlen som fördelningen av styrelseuppdragen i de större bolagen och koncernerna här i landet företer en viss koncentration. Det senare förhållandet gäller för övrigt inte enbart inom aktiebolagssfären utan även inom den ekonomiska föreningsrörelsen. Omfattningen och verkningarna av denna koncentration är emellertid på många håll starkt överdrivna särskilt med tanke på alla de starka balanserande krafter vi har i t. ex. lagstiftningen, pressen, den allmänna opinionen, intresseorganisationerna o. s. v. Enligt Industriförbundets mening är det dock önskvärt att äganderätten till företagen får en ökad spridning. En spridd personlig äganderätt till produktionsmedlen bör medföra ett ökat intresse från olika befolkningsgruppers sida för att produktionsapparaten skall förstärkas och utvecklas.

Industriförbundet anser sig inte kunna dela motionärernas uppfattning om värdet av en offentlig utredning för att klarlägga ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet. Vad beträffar ägandeförhållandena är dessa genom redan gjorda undersökningar förhållandevis väl kända och det förefaller inte som om en förnyad utredning skulle kunna öka kunskapen därom i mera betydande grad. I fråga om maktkoncentrationen, d. v. s. olika personers inflytande på företagens skötsel, måste kraftigt framhållas, att detta endast till mindre del kan mätas genom statistiska studier av ägandeförhållandena och fördelningen av styrelseuppdragen. Det reella inflytandet beror på en rad faktorer, som det knappast är möjligt att få ett riktigt grepp om genom en statlig utredning. Det är exem-

pelvis uppenbart att verkställande direktörerna i många storföretag har ett inte sällan avgörande inflytande på bolagens skötsel trots att deras aktieinnehav i bolagen är synnerligen litet. Även i de statliga bolagen har uppenbarligen de verkställande direktörerna en utomordentligt stor makt.

Kooperativa förbundet, som helt instämmer i den inledande motiveringen till motionen, berör i sitt yttrande bl. a. frågan om lagstiftning mot samhällsskadlig konkurrensbegränsning. Åtskilliga statliga utredningar har utförts som har bidragit till att lämna upplysningar om företagskoncentrationens och företagsamarbetets utbredning inom flera branscher av det privata näringslivet.

Enligt förbundets uppfattning stöter man vid bedömningen av den i samband med stordriftsformens och maktkoncentrationens tillväxt på mycket komplicerade problem. En utredning av det slag som berörts skulle visserligen i sin mån bidra till att belysa, vid vilken gräns maktkoncentrationen inom det privata produktions- och bankväsendet oeftergivligt skulle anses kräva särskilda statliga ingripanden, vilka i så fall måste beslutas på den politiska vägen. Å andra sidan torde den inte kunna lämna nämnvärda upplysningar om i vilken omfattning den principiella suveräniteten hos privata och andra icke-statliga företag att inrikta sin bestämmanderätt över affärspolitikerna — avseende t. ex. lokalisering av företagsenheter, tekniska och arbetsorganisatoriska omläggningar, finansieringsmetoder etc. — är inriktad på kostnadsminskning och produktivitetshöjning. Den kooperativa rörelsens fortgående utveckling mot tekniska stordriftsformer har varit och är förbunden med dylika strävanden. Utvecklingen mot storföretag med åtföljande utnyttjande av moderna rationaliseringsmetoder innebär obestriddligen nyttoverkningar för samhället i dess helhet, även om de enskilda företagens avsikter i denna riktning inte i främsta rummet ledes av en sådan målsättning utan av intresset att öka räntabiliteten för deras kapitalinvesteringar. Man torde heller inte böra förbise, att samhället genom statsmakterna redan nu äger möjligheter att i väsentliga avseenden påverka det privata näringslivet genom en hela det ekonomiska livet och samhällslivet i övrigt omfattande ledning av den ekonomiska politiken. Dessa medel har i alltjämt ökad utsträckning tagits i bruk och effektiviserats. Detta gäller t. ex. investerings- och kreditpolitik, penningpolitik, sysselsättningspolitik och handelspolitik.

Huruvida ett mera direkt statligt ingripande i de enskilda företagens ledning, planering och verksamhet i övrigt skulle visa sig vara mera gagneligt för att motverka missbruk av den i motionen berörda maktkoncentrationen än de mera generella och indirekta åtgärder för att leda det privata företagslivet in i en samhällsekonomiskt betonad samverkan, vilka nyss berörts, förefaller förbundet tveklöst. Om ett allmänt förstatligande kan det här inte vara tal; härom är inte heller fråga i den föreliggande motionen. Inom

en del kretsar av det brittiska arbetarpartiet har ett förslag om rätt för staten att förvärva en aktieminoritet i aktiebolag av större omfattning och betydelse omfattats med visst intresse. Avsikten med en sådan lagstiftning skulle vara att på så sätt förvärva ökad direkt insyn i respektive företags interna planering och i dess ledning. Det vill dock synas som om en sådan anordning knappast skulle ge större möjligheter i avsedd riktning än bestämmelsen om tillsättande av minoritetsrevisor i den svenska aktiebolagslagen. Möjligheterna att genom åtgärder liknande dem, som nyss berörts, förvärva ökad insyn i företagen och ett effektivt samhälleligt medinflytande synes alltså vara starkt begränsade av minoritetsställningen. Större effektivitet för att stävja en autokratisk ledning av de många stora aktiebolag, i vilka aktiekapitalet är fördelat på många händer, kan möjligen ernås genom icke-statliga åtgärder, främst genom de s. k. aktieägarföreningarna. Över huvud taget är, som framhålles i motionen, en decentralisering av aktieinnehavet i privata företag i aktiebolagsform, däribland också affärsbankerna, i och för sig önskvärd. En alltför utbredd decentralisering kan emellertid lätt leda till att det faktiska maktinnehavet hos en stabil större minoritetsgrupp förstärkes, såvida inte samtidigt organisatoriska åtgärder för att trygga medinflytandet för de smärre aktieägarna av nyss antydd art igångsättes och främjas. Det har uppgivits, att i vissa mycket stora, börsnoterade aktiebolag i Storbritannien det visat sig tillräckligt att 20 procent eller mindre av aktierna innehas av den stabila, maktägande minoritetsgruppen för att betrygga dess kvarvaro vid makten. Möjligen skulle en utredning i motionens syfte kunna stimulera de små aktieägarna till att genom egna organisationer tillvarata sin medbestämmanderätt. Det är dock tydligt att en dylik organisatorisk utveckling inom aktiebolagsväsendet ingenting har att göra med en ökad samhällelig insyn i företagen eller ett stärkande av det samhälleliga medinflytandet.

Förbundet betonar de tekniska svårigheterna att verkställa den av motionärerna föreslagna utredningen. Den första svårigheten ligger i att förskaffa utredningen ganska obegränsad tillgång till bokföring, affärshandlingar och korrespondens hos företagen, till och med avsevärt mer vittgående än motsvarande bestämmelser i den svenska konkurrenslagstiftningen, då utredningen ju också skulle avse att skaffa uppgifter om de reella äganderättsförhållandena. Därtill torde särskild lagstiftning erfordras. Vidare är begreppet »maktkoncentration» i avsevärd grad diffust och mångtydigt. Varje slag av kvanitativ mätning är givetvis uteslutet.

Förbundet föreslår att Kungl. Maj:t närmare prövar huruvida den i motionen föreslagna utredningen trots omnämnda tekniska svårigheter kan företagas med utsikt till att ernå åsyftade resultat samt — därest en dylik utredning icke befinnes böra ske — att företeelser av det slag som innebär missbruk av den i motionen berörda maktkoncentrationen i andra avseen-

den än i fråga om konkurrensbegränsningen — för vilken särskild lagstiftning redan gäller — med uppmärksamhet följes av de statliga organ och myndigheter, vilka har sin verksamhet förlagd till dessa övriga områden, och att de iakttagelser som härvid kan komma att göras i största möjliga utsträckning bringas till offentlig kännedom.

Svenska arbetsgivareföreningen har bl. a. lämnat följande upplysningar.

I ett dynamiskt näringsliv med fortgående välståndsökning sker ständigt förändringar i produktionens inriktning och omfattning. Arbetskraftens anpassning till denna utveckling sker ofta frivilligt och utan att några svårösta problem uppstå. Det är emellertid ofrånkomligt att en strukturomvandling ibland medför omställningsproblem, som kan bli mycket svårarbetade, i första hand givetvis för den friställda arbetskraften men också för en hel bygd, då en för denna dominerande industri tvingas inställa driften. Det är i en sådan situation angeläget att de största ansträngningar göras från såväl företagets som samhällets sida för att underlätta omställningsprocessen. För företagets del gäller det att i god tid informera anställda och berörda myndigheter om förestående driftsinskränkningar. Denna information tryggas bl. a. genom huvudorganisationernas avtal om företagsnämnden och det avtal om varsel vid arbetsnedläggelse, som träffats mellan det för föreningen och Sveriges industriförbund gemensamma organet Industriens Produktionsråd och arbetsmarknadsstyrelsen. Vid de av motionärerna nämnda industrinedläggelserna i Gävle och Valdemarsvik har ingen befogad kritik kunnat riktas mot företagsledningarnas uppfyllande av dessa överenskommelser.

Landsorganisationen instämmer i motionärernas uppfattning att samhällets insyn i näringslivets ägande- och maktkoncentrationsförhållanden för närvarande knappast kan anses vara tillfredsställande. En undersökning som den av motionärerna föreslagna torde dock stöta på betydande svårigheter. De formella äganderättsförhållandena, liksom styrelseuppdragets fördelning, kan förmodligen i stort gå att klarlägga, men detta säger mycket litet om var den reella makten ligger. Personer i företagsledande ställning kan, utan att själva äga någon större andel av företagen, utöva ett avgörande inflytande över dessas politik dels beroende på sin utomordentliga insyn i företagets interna förhållanden, dels genom möjligheten att inskaffa fullmakter från ägare av mindre aktieposter, vilka ej själva anser sig ha anledning rösta för sina andelar. Banker och andra inrättningar kan genom sin låneverksamhet eller fullmakter från vissa ägarekategorier skaffa sig långtgående möjligheter att styra stora företagsbildningars utveckling utan att något formellt ägareförhållande kan konstateras. Genom släktskapsförhållanden, användandet av bulvaner etc. kan vidare den reella makten utövas av helt andra personer än de formella ägarna. Ehuru dessa förhållanden torde vara ytterst besvärliga att klarlägga skulle det enligt LO icke desto mindre vara intressant och viktigt att få dem belysta och diskuterade.

Landsorganisationen anser att en rent klarläggande utredning av ägande- och maktfordelningsförhållandena skulle underlätta bedömandet av vilka ytterligare åtgärder som kan behöva vidtagas för att fördjupa den ekonomiska demokratin. Den pågående diskussionen om ytterligare vidgande av aktieägandet till nya medborgargrupper, bl. a. genom statliga åtgärder, gör det dessutom särskilt angeläget att få utrett i vad mån en sådan utveckling kan leda till en ökad maktkoncentration genom att den kan underlätta för vissa grupper att behärska stora företagsbildningar med relativt ringa egen insats av kapital, och om så är fallet, hur samhället lämpligast skall motverka detta. LO vill därför icke motsätta sig att en utredning av ifrågavarande slag kommer till stånd.

Utskottet

Den föreliggande motionen utmynnar i ett yrkande om att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära en utredning i syfte att klarlägga ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet. Motionen ger emellertid icke underlag för ett bedömande av vad som åsyftas med begreppet maktkoncentration eller eljest vilket ändamål den föreslagna utredningen skulle kunna tjäna.

I motionen omnämnes bl. a. att fördelningen av styrelseuppdragen i de stora bolagen skett på ett sådant sätt att vissa personer erhållit ett stort antal sådana uppdrag. Detta väl kända förhållande framgår av allmänt tillgängliga uppslagsböcker och torde icke kräva någon särskild utredning för att klarläggas. Det är vidare sörjt för att allmänheten skall kunna få en insyn i ägandeförhållandena m. m. genom föreskrifter i aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar. Ytterligare må nämnas att myndigheterna genom 1953 års konkurrensbegränsningslag fått möjlighet att ingripa när det gäller företeelser som ur samhällets synpunkt är icke önskvärda. Motionärerna har icke visat att dessa möjligheter till insyn skulle vara otillräckliga. Utskottet finner därför att något behov icke blivit styrkt av en utredning av den vittsyftande karaktär som motionärerna tänkt sig och som med nödvändighet skulle bli ytterst komplicerad och praktiskt svår genomförbar, särskilt om det gällde att försöka belysa icke blott de formella utan de reella koncentrationsförhållandena inom näringslivet. Därtill kommer att en sådan utredning snabbt skulle förlora i aktualitet. Utskottet kan ej heller finna att en utredning av detta slag skulle ha någon betydelse för en önskvärd spridning av äganderätten till aktier, för vilket ändamål åtgärder av annan art torde böra komma i fråga.

Motionärerna har vidare berört frågan om nedläggningen av vissa företag, ehuru denna fråga knappast synes ha något samband med den s. k. maktkoncentrationen. Utskottet vill i anledning härav framhålla att åtgärder av

detta slag torde vara ofrånkomliga i ett dynamiskt näringsliv där produktionens inriktning ständigt undergår förändringar. Strukturförändringarna framkallar dock med nödvändighet vissa problem, som kan vara svårbemästrade. Hithörande frågor har därför uppmärksammats både av berörda myndigheter och av arbetsmarknadens parter. Regler har antagits, enligt vilka företagsledningen har att i god tid informera de anställda och myndigheterna om förestående driftsinskränkningar. Dessa regler, som tryggas genom avtal mellan huvudorganisationerna, har också iakttagits i de särskilt omnämnda fallen. Även om det är angeläget att strukturanpassningen sker på ett sådant sätt att svårartade skadeverkningar undviks under omställningstiden måste samtidigt framhållas, att dessa förändringar inom näringslivet måste få ske. I detta sammanhang torde f. ö. äganderättsförhållandena och en större eller mindre insyn i företagen vara av helt underordnad betydelse.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att motionen II: 536 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 29 mars 1960

På bankoutskottets vägnar:

K. G. EWERLÖF

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Ewerlöf, Fahlander, Schmidt, Strandler, Aspling, Yngve Nilsson, Ståhle och Torsten Mattsson;

från a n d r a kammaren: herrar Andersson i Ronneby, Sköldin*, Löfgren*, Eliasson i Sundborn, Persson i Appuna, Adamsson, Hamilton och Nordgren.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1) av herrar *Mattsson* och *Eliasson* i Sundborn, vilka ansett att utskottets motivering bort ha följande lydelse:

»Den föreliggande motionen utmynnar i ett yrkande om att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära en utredning i syfte att klarlägga äganderättsförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet. Mo-

tionärerna framhåller, att en stark maktkoncentration råder inom storföretagen och affärsbankerna och ifrågasätter om icke samhället har för ringa insyn i de förhållanden, som rör ägande och maktkoncentration.

Enligt utskottets mening innebär en finansiell maktkoncentration — privat såväl som statlig — en risk genom att den kan leda till maktmissbruk. Inom vissa branscher är stordrift mången gång nödvändig. Men den får inte leda till en ekonomisk koncentration, som utnyttjas i samhällsskadliga monopolistiska syften och till ett undertryckande av den mindre företagsamheten. Såsom anförts i ett yttrande över motionen har det länge stått klart för lagstiftarna i både Sverige och andra länder, att en intim sammanflätning mellan ledningen av storföretagen inom skilda branscher av produktionslivet och mellan dessa företag och bankkoncerner och andra tongivande kreditgivare medför faror för en förstärkning av monopolistisk maktutövning. De lagstiftningsåtgärder mot samhällsskadlig konkurrensbegränsning, som genomförts i vårt land, är självfallet ägnade att motverka en dylik monopolistisk maktutövning.

Det är ett känt faktum, att en betydande finansiell koncentration råder inom vissa delar av näringslivet. Även om styrkeförhållandena mellan kapital och arbete numera i hög grad utjämnats främst genom arbetsmarknadsorganisationerna och även om olika lagstiftningsåtgärder tillkommit i syfte att förhindra maktmissbruk, är det enligt utskottets mening angeläget att utvecklingen följes med uppmärksamhet och att skadlig maktkoncentration motverkas. Utskottet vill samtidigt starkt understryka, att enskilt ägande och enskild företagsamhet utgör grunden för en gynnsam produktionsutveckling med bevarad personlig frihet.

En mera spridd personlig äganderätt till produktionsmedlen måste enligt utskottets mening eftersträvas. Det är därför särskilt angeläget att den mindre företagsamheten främjas genom goda kreditmöjligheter — bl. a. bör möjligheterna att erhålla långfristig kredit avsevärt förbättras — en väl avvägd skattepolitik och andra åtgärder, varigenom det direkta personliga ägandet kan spridas till så många som möjligt.

Den av motionärerna förordade utredningen har icke direkt tillstyrkts av någon remissinstans. I yttranden av bl. a. Kooperativa förbundet och Landsorganisationen har framhållits de betydande svårigheter som möter om man skall kartlägga icke blott de formella och ganska väl kända äganderättsförhållandena utan också de *reella* koncentrationsförhållandena inom vissa delar av näringslivet. Utskottet delar denna uppfattning.

Utskottet vill slutligen framhålla att motionärerna icke framlagt något konkret förslag som främjar ett mera spritt direkt personligt ägande och som är ägnat att motverka en skadlig finansiell koncentration.»

2) av herrar *Fahlander, Strandler, Aspling, Ståhle, Andersson* i Ronneby,

Sköldin, Persson i Appuna och *Adamsson*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort erhålla följande lydelse:

»Den föreliggande motionen utmynnar i ett yrkande om att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära en utredning i syfte att klarlägga ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet. Av remissinstanserna har både Kooperativa förbundet och Landsorganisationen uttalat sitt positiva intresse för en sådan utredning.

Utskottet vill instämma i motionärernas uttalande att insynen i näringslivets ägande- och maktkoncentrationsförhållanden för närvarande knappast kan anses vara tillfredsställande. I flera av remissyttrandena från näringslivets egna organisationer har för övrigt vitsordats att äganderätten till produktionsmedlen och fördelningen av styrelseuppdragen i de större bolagen företer 'en viss koncentration'. Utan att ingå på någon bedömning av om den nuvarande koncentrationen ur rent näringspolitisk synpunkt är fördelaktig eller medför nackdelar, finner utskottet förhållandena vara sådana att en kartläggning av detta område skulle fylla en viktig uppgift genom att ge ökad upplysning om och vidgad insyn i det privata näringslivets struktur och äganderättsförhållanden.

Behovet av en utredning av detta slag har också kommit att aktualiseras genom de önskemål som från vissa håll, bl. a. i de likalydande motionerna I: 528 och II: 639 till fjolårets riksdag, framförts om ytterligare spridning av aktieägandet till nya medborgargrupper. I samma mån som en vidgning av aktieinnehavet kan komma att ske genom spridning av små aktieposter, ökar givetvis också dessa grupperns behov av en ökad insyn i ägande- och maktfördelningsförhållandena inom det privata näringslivet. Behovet av ökad upplysning om dessa förhållanden har på senare tid dessutom understrukits genom bl. a. vissa uppmärksammade företagsnedläggelser. Även om vissa svårigheter skulle uppstå vid en undersökning av detta slag, anser utskottet det angeläget att en kartläggande utredning om ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet kommer till stånd.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen — med bifall till motionen II: 536 — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att klarlägga ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet.»